

Башкорт теле һәм әзәбиәте буйынса
5-6 сыныф укыусылары өсөн
район олимпиада һораулары
2022-2023 укыу йылы

1. Текстты укы, уның темаһын билдәлә.

Башкортостан халкының 1941-1945 йылдарҙағы Бөйөк Ватан һуғышында күрһәткән батырлыҡтары бөтә илгә яҡшы билдәлә. Әммә уның фашистарҙан азат ителгән райондарҙы аяҡка бастырыуҙағы роле лә бик зур.

Башкортостан Украина, Сталинград калаһы өстөнөн шефлыҡ ала. Сталинградты аяҡка бастырыу эштәренә 700 йәш доброволец китә. Унда Башкортостан йәштәре йыйған аҡсаға мәктәп төзөлә, һәм уға Салауат Юлаев исеме бирелә. Мәктәп укыусылары өсөн Башкортостан йәштәре бик күп кейем-һалым, дәреслектәр һәм төрлө укыу әсбаптары ла йыйып ебәрә.

Өлгә көндә лә Украина менән Башкортостан араһында дуҫлыҡ дауам итә.

(Р.Бикбаев буйынса)

2. Һорауҙарға тулы яуап бир. Нимә ул шефлыҡ, ниндәй ярҙам тураһында һүз бара?

3. Һандарҙы текстан табып, уларҙы һүз менән яҙ.

4. Текстан кылымдарҙы язып ал, уларҙың заманын билдәлә.

5. **Ярҙам итеү, аяҡка бастырыу** кылымдарҙы зат менән үзгәрт.

6. **Доброволец** һүҙенең мәғәнһен аңлат.

7. **Батырлыҡ, кейем-һалым, укыу әсбаптары** һүзҙәрен рус теленә тәржемә ит.

8. Тексттың һуңғы һөйләмөн укы, уның грамматик нигеҙен тап. Составы буйынса был ниндәй һөйләм?

9. **Дуҫлыҡ** һүҙенең тамырын тап, тамырҙаш һүзҙәр уйлап яҙ.

10. Дуҫлыҡ темаһына мәкәлдәр, әйтемдәр исләп яҙ.

11. Халыҡ ижадында уйҙырма, тылсым һәм фантазияға королған хикәйә - ...

а) Легенда. б) Иртәк. в) Риүәйәт. г) Әкиәт.

12. Башкорт халыҡ әкиәттәренең тематик төрҙәре:

а) 3. б) 4. в) 5. г) 6.

13. Тау батыр, Урман батыр — былар ниндәй әкиәттәң геройҙары?

а) «Алп батыр». б) «Әминбәк». в) «Аҡъял батыр». г) «Сәлмән менән Кәлмән».

14. «Ялкауға үгез үлһә – ит, арба ватылһа – утын» – был кайһы жанрға карай:

а) Йомак. б) Такмак. в) Һамак. г) Мәкәл.

15. «Әминбәк» халыҡ әкиәтендә герой ниндәй музыка коралында уйнарға өйрәнә:

а) Курай. б) Кубыз. в) Думбра. г) Скрипка.

16. «Тыуған Ерем, рәхмәт һиңә!» исемле йырҙың авторы -

а) Рәми Ғарипов. б) Сафуан Әлибай. в) Кәтибә Кинйәбулатова.

17. Кайһы шағир Силәбе өлкәһендә тыуып үскән?

а) Рәшит Ниғмәти. б) Айһылыу Йәғәфәрова. в) Кадир Даян.

18. «Ерҙә халыҡ йәшәй икән – теле лә йәшәй, телен асканда һәр бала әйтәсәк «Әсәй!» - был шиғыр юлдарының авторы кем?

а) Раул Бикбай. б) Баязит Бикбай. в) Сафуан Әлибай. г) Зәки Әлибай.

19. «Хәмит күпере» хикәйәһенең авторы -

а) Мостай Кәрим. б) Фәрит Иҫәнғолов. в) Сәғит Ағиш. г) Ноғман Мусин.

20. Рожь - арыш, мейес – печь, аман – невредимый, ә аманат - ...

а) иҫкәртмә. б) хәтирә. в) һаҡларға бирелгән нәмә.

Башкорт теле һәм әзәбиәте буйынса
7-8 сыныф укыусылары өсөн
район олимпиада һораузары
2022-2023 укыу йылы

1. Тексты укы, уның темаһын билдәлә.

Урман эсендә ут яғыу тыйыла. Бик кәрәк булғанда, ут яғыу өсөн асык урын һайлана. Ут яккан урында сокор казыйзар. Усакты ағаска якын якмайзар, сөнки ут ағас тамырзарын, ботактарын яндыра. Ул, коро ботактарзан өскә үрелеп, башка ағастарға күсергә мөмкин. Утты коро ағастар йәки ылыслы йәш урман эргәһендә лә якмайзар. Азактан усакты һыу һибеп һүндерәләр йәки тупрак менән күмәләр. Янған көлдә һәм шырпыны тирә-йүнгә ташлау тыйыла.

2. Тексты рус теленә тәржемә ит.

3. Һораузарға тулы яуап бир. Тәбиғәттә һаклау өсөн тағы ниндәй тыйыузар бар, һин уларзы үтәйһеңме, үтәмәгән хәлдә һимә беззә көтә, аңлайһыңмы?

4. Текстағы кылымдарзың астына һыз.

5. Текстың беренсе һәм һуңғы һөйләмдәрен бойрок һөйләмгә әйләндереп яз.

6. **Һайлана, якмайзар, күмәләр** кылымдарын бойрок һөйкәләше формаһында яз.

7. Урман эсендә ниндәй ағастар үсә, ниндәй хайуандар, коштар йәшәй, исемдәрен яз, уларға сифат һүз төркөмә һайлап һүзбәйләнештәр яз.

8. **Силәбе өлкәһе тәбиғәте** һүзбәйләнеше менән бер һисә һөйләм яз.

9. Тәбиғәт тураһында мәкәлдәр, әйтемдәр исләп яз.

10. Һин үзең, дустарың, туғандарың тәбиғәттә һаклау өсөн ниндәй эштәр эшләйһегез? Миһалдар килтереп кыска инша яз.

11. Башкорт халык һүз сәнғәтенәң иң боронғоһо -
а) ауыз-тел ижады. б) ауыз-тел әзәбиәте. в) язма әзәбиәт.

12. Иң боронғоларзан һаналған халык әкиәттәренәң төрө -
а) батырзар тураһында. б) тылсымлы. в) тормош-көнкүреш. г) хайуандар тураһында.

13. Художестврлы әзәбиәттә кинәйә менән ситләтеп һүрәтләү сараһы -
а) гипербола. б) аллегория. г) литота.

14. «Был һүз безгә ғәрәп теленән инеп «хикәйә» мәғәнәһендә йөрөй, ә русса «предание», «сказание» төшөнсәләренә тап килә:
а) әкиәт. б) хикәйәт. в) риүәйәт. г) сәйәхәт.

15. Кол Ғәлизең «Йософ киссаһы» әсәре ниндәй ижадка карай?
а) ауыз-тел ижады. б) ауыз-тел әзәбиәте. в) язма әзәбиәт.

16. Кадир Даяндың «Шайморатов генерал» шығырына көй язған композитор -
а) Рим Хәсәнов. б) Заһир Исмәғилев. в) Нур Дауытов. г) Салауат Низаметдинов.

17. Рәми Ғариповтың «Аманат» әсәренәң жанры?
а) бәйет. б) баллада. в) йыр. г) кобайыр.

18. Оксана, Фәһимә — ниндәй әсәр геройзары?
а) Ә.Хәкимов «Сәлих карт». б) З.Биишева «Дауыл». в) М.Кәрим «Беззәң өйзәң йәме».

19. З.Биишеваның «Дуһ булайык» әсәрендә вакиғалар ниндәй күл буйында бара?
а) Асылы күл. б) Торғаяк күле. в) Талкаһ. г) Яктыкүл.

20. «Шүрәле» әсәренәң авторы -
а) Мәжит Ғафури. б) Кәзим Аралбай. в) Ғабдулла Тукай.

Башкорт теле һәм әзәбиәте буйынса
9-11 сыныф укыусылары өсөн
район олимпиада һораузары
2022-2023 укыу йылы

1. Текстты укы, уның темаһын билдәлә.

Бик озак уйланып йөрөнәм. Укып бөткәс, ниндәй һөнәр һайларға? Атайым – рәссам, әсәйем – укытыусы, ағайым – инженер. Миңә атайым да, әсәйем дә: “Якшылап уйла, әле ваҡыт бар. Яраткан эш бер ваҡытта ла ауыр булмай”, - ти. Озак уйлағас, дөрөс карарға килдем шикелле. Мин киләсәктә һәйбәт табиб буласакмын. Хәҙер үк кызыкһына башларға кәрәк. Беренсенән, нисек сәләмәт булырға, ауырымаҫка. Икенсенән, нисек итеп ауырыған кешене дөрөс һәм тизерәк дауаларға.

2. Һораузарға тулы яуап бир. Тексттың авторы ниндәй һөнәр һайлай һәм нимә менән кызыкһына башлай? Һин үзең кем булырға теләйһең, ни өсөн? Ғайләңдә һиңә был турала ниндәй кәңәштәр бирәләр?

3. **Табиб** һүҙенең мәғәнәһен аңлат.
4. Тексттан тура телмәрле һөйләмдә язып ал, уның график схемаһын төҙө.
5. **Мин киләсәктә һәйбәт табиб буласакмын.** Кылымдың астына һыҙ, заманын билдәлә.
6. Рәүештәрҙе табып, ниндәй рәүештәр икәнлеген билдәлә.
7. **Сәләмәт** һүҙенә синоним һәм антоним яз.
8. **Дауаларға** һүҙенең тамырын билдәлә, тамырҙаш һүҙҙәр яз.
9. **Эш** тураһында мәкәлдәр, әйтемдәр исләп яз.
10. Күп төрлө һөнәрҙәр тураһында нимә беләһең? Кыска инша яз.
11. Борондан килгән халыҡ карашы буйынса йылан киәфәтендәге мифик зат -
а) Ажадаһа. б) Дейсү. в) Әзрәкә. г) Иргәйел.
12. «Бала бағыу» халыҡ ижадының ниндәй йола төрөнә карай?
а) Тәбиғәт-ызан йолаһы. б) Ғайлә-көнкүреш йолаһы. в) 6. Туй йолаһы.
13. Сәсәндәр ижады кайһы төргә карай?
а) Ауыз-тел әзәбиәте. б) Ауыз-тел ижады. в) Язма әзәбиәт.
14. Якшы әзәм билдәһе: асыу менән үсә юк — был кайһы жанрға карай?
а) әйтеш. б) мәкәл; в) әйтем; г) йомак.
15. Йәмил – ул Мостай Кәримдең кайһы әсәренең геройы?
а) «Озон-озак бала сак». б) «Безҙең өйҙөң йәме». в) «Айыу мажараһы».
16. «Ап-ак алтын йырҙарымды йырламайым данлыҡ өсөн...» - кемдең һүҙҙәре?
а) Рәшит Ниғмәти. б) Рәми Ғарипов. в) Рауил Бикбаев. г) Шәйехзада Бабич.
17. «Башкорт халқының тарихы һәм азатлыҡ көрәше» исемле хезмәттең авторы
а) Зәки Вәлиди. б) Әкрәм Бейеш. в) Азат Ярмуллин. г) Рәшит Хәкимов.
18. Ибраһим Абдуллиндың «Үз яғыма кайтһам» шиғырын кем көйгә һалған?
а) Заһир Исмәғилев. б) Рим Хәсәнов. в) Нур Дауытов. г) Әхмәт Лотфуллин.
19. Башкортостанда үскән дарыу үләндәрен өйрәнеүсә ғалим -
а) Салауат Галин. б) Мирас Изелбаев. в) Варис Ғүмәров. г) Зәки Әлибаев.
20. Әлегә ваҡытта «Аҡбузат» журналының мөхәррире -
а) Тамара Искәндәриә. б) Лариса Абдуллина. в) Гөлһаз Котоева.